

INNEHÅLL

Förord

Författarens tack

Kap. 1. Storleksstrukturen skapar det svenska jordbrukets huvudproblem	12
Det inhemska avsättningsutrymmet sjunker	16
Avsättningen i utlandet är en prisfråga	19
Alternativvärdet av produktionsfaktorerna i jordbruket är högt	21
Storleksstruktur och storleksrationalisering	27
Trögheter i storleksrationaliseringen	30
Kap. 2. Företagsstrukturens historik	35
Utvecklingen under 200 år enligt befolkningsstatistiken . .	36
Var torparna egentligen småbrukare?	39
Samband mellan befolkningsutveckling och företagsstruktur	41
Utvecklingen enligt jordbruksräkningarna	43
Hur har jordbrukens storlek förändrats?	45
Åkerarealen otillräcklig som strukturmått?	47
Förändringar i antalet brukningsenheter sedan första världskriget	49
Kap. 3. Vad är sanning om strukturförändringarna?	53
Dubblering av företagare vid de större jordbruken	59
Småbrukens övergång till stödjordbruk	61
Fel i registreringarna?	65
Antalet företagare minskar snabbare än antalet brukningsenheter	66
Det kreaturslösa småbruket	69
Kreaturslöshetens orsaker	72
Vad händer vid de kreaturslösa småbruken?	75
Exempel från Norrland	77
Exempel från övriga Sverige	79
Kreaturslöshet vid småbruken tecken på produktionsnedläggning	81
Strukturförändringarnas sannolika förlopp	82

Kap. 4. Jordbrukspolitiken och företagsstrukturen	85
Jordstyckningsfrågor	85
Yttre rationalisering	88
Förvärvsinskränkning	90
Vanhävd	92
Lantbruksnämndernas verksamhet	92
Sammanfattning	97
Kap. 5. Statlig strukturrationalisering eller fri strukturomvandling?	99
Resultat av ägostyckningshinder och egnahemsstöd	101
Den yttre rationaliseringens resultat	102
Jordförvärvslagens effekt på strukturomvandlingen	107
Vanhävdslagens effekt på strukturomvandlingen	109
De prisreglerande åtgärdernas effekt på strukturomvandlingen	109
Inkomstklyftan	110
Prisrelationerna	115
Småbruksbidrag	117
Sammanfattning av jordbrukspolitikens verkningar	121
Kap. 6. Jordbruksföretagarnas avgång	124
Jordbruksföretagarnas ålder och kön	125
Avgångsfaktorer	129
Fysiologiska avgångsfaktorer	130
Pensionering	131
Ekonomiska orsaker till yrkesverksamhetens upphörande	133
Jordbrukslagstiftningens roll för pensioneringsåldern	135
Sociala orsaker till yrkesverksamhetens upphörande	136
Pensioneringens betydelse för avgången	136
Yrkesväxling	138
Prognos för jordbruksföretagarnas avgång	142
Avgången vid småbruken	145
Sammanfattning	146
Kap. 7. Jordbruksföretagarnas rekrytering	148
Rekryteringsmönstret	148
Rekryteringsunderlaget i jordbruket	152
Avflyttningens inverkan på rekryteringsunderlaget	156
Avflyttningstakten	157

Flyttningen från och till jordbruket	160
»Vänteaaren»	162
Prognos för jordbruksföretagarnas rekrytering	165
Kap. 8. Antalet jordbruksföretagare 1970	170
Blir rekryteringen större än beräknat?	171
Småbrukare eller lantarbetare?	173
Rekryteringen i olika områden	174
Sammanfattning av prognoserna	178
Kap. 9. Strukturomvandlingen och några framtidsperspektiv	182
Strukturomvandlingen — ett naturligt led i utvecklingen	182
Företagarminskningen och antalet brukningsenheter . . .	188
Ändringar i storleksfördelningen	188
Produktions- och produktivitetsförändringar	191
Sambuken och skogen	194
Appendix 1. Gruppindelning av svenskt jordbruk efter produktionsstruktur	196
Appendix 2. Specialbearbetning av 1950 års folkräkning med avseende på den förvärvsarbetande befolkningen i jordbruk och boskapsskötsel	203
Appendix 3. Underlag för diagram och tabeller i kap. 1-8	226
Förteckning över tabeller i kap. 1-9	242
Förteckning över tabeller i appendix 2	243
Förteckning över tabeller i appendix 3	244
Förteckning över diagram	245
Källor och litteratur	246